

מסורת הש"ס

א) כלים פכ"ח מה"ה ע"ש,
ב) [נמשנה איתא טומא מת וע"ש פי' הברטנורא והטור"ע, א) ברכות כג.; ד) [נעיל מזו: וש"נ],
ה) [נעיל מזו:], ו) [מגילה כו:], ז) [נעיל מזו:], ח) [תוספתא אהלות פט"ו:], ט) [שקלים פ"ב מ"ה:], י) [שקלים פ"ג],
כ) [שס:], ל) [תוספי שקלים איתא כמו הכא ועי' מו"ט"ט גי' הירושלמי],
מ) [דברים יב,] נ) [שס:], ס) [שס:], ט) [נעיל ומדקמני. רש"י, פ] [ז"ל ומשנה],
ז) מ"מ מת גופי ילפי מעגלה כל"ל. מהר"ם, ק) [ועי' תוס' חולין קכב. ד"ה ערוב וכו'],

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מדי דאורחיה וכו' הלך, לא מיתקיי תשמיש דידה כהנאה אף וכו' נמתק מלת אף: ב] תוס' ד"ה מתו וכו' בלא נמתו לספר מני טהור מן המדרס, יצ" עי' שבת דף נח ע"א תוס' גד"ה אפי"ם וכו' מה שמצנו בזה דזק היטב:

מוסף רש"י

ולאביי בו' אי לא אדמינה לא. קריש ופרי למילי ביה (ברכות כג.), החוצוב קבר לאביי. משמע, לא יקבר זו ציה עולמית, כדין דהחזן נמת נאסר ככל הנאה, וקס"ד דה"ה מני אס חזנו לאיש אחר (ועי' חז"ל). קבר חדרש, ולא למת החזן אלא חזנו סתם ולכשימות לו מת יקברנו ע"ו (שם).

רבינו חננאל

גמר שם שם מע"ז שנאמר אשר כבדו שם הגויים מה ע"ז בהזמנה לא מיתסר עד שתיבער אף מת כך ומוחביני עליה דרבא והא דתנן במס' כלים פרק כ"ח כפח שטמא מדרס ותנתנו על הספר טהור מן המדרס אבל טמא טמא מת ותנן במס' זבים פ"ד אמר ר' יהושע נדה שישבה עם הטהורה במטה כיפה שבראשה טמאה מדרס ישבה בספינה כלים שבראש הנס שבספינה טמאים מדרס ש"מ הזמנה מילתא היא ופריך תנתנו וכתבתו על הספר כלומר צריך הזמנה ומעשה לפיכך תנתנו היא הזמנה וכתבתו כד"ר חסדא דאמר סודרי דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ב"י תפילין אסור למיצר ביה וזוי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה וזוי רב חסדא סבר בעי' הזמנה ומעשה

משמשין. של מת: **משמשין**. של עזרת כוכבים: **גמרינן**. דלא מיתסרי בהזמנה דהאי קרא אשר עבדו שם במשמשי עזודת כוכבים מוקמינן ליה במס' ע"ג (דף נא:). דתניא אבד תאבדון את כל המקומות^(א) בכלים שנשתמשו בהן לע"ז הכתוב מדבר דאילו מקומות ממש לא מיתסרי דכתיב אלהיהם על ההר^(ב) ולא ההרים אלהיהם יכול יהו נאסרין מיד משעת הזמנה ת"ל אשר עבדו שם^(ג) משמשי ואילן: **מידי דאורחיה**. שדרך היהודים לעשות כן אצל ע"ז אסורה לעבוד אף לבני נח הלכן לא מיתסרא תשמיש ידיה בהנאה א| אף בהזמנה דילמא מהדרי בהו ולא משמשי בהו עזודת כוכבים: **כפח**. נעף: **שהוא טמא מדרס**. שאף הוא ראוי למדרס פעמי' שמקפלתו ויושבת עליו או נשענת ראשה עליה: **ונתתו לספר**. תורה: **טהור מן המדרס**. בלא שום טבילה דכתי' ליה שם מדרס דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו ואינו מטמא עוד אדם וכלים אצל שם כלי עליו שאף מטפחת הספרים מטמאות טומאה במגע וזה הרי נגע בעצמו בעודו מדרס וכשאבד שם מדרס ממנו מ"מ עדיין כלי הוא ונשאר עליו טומאת מגע שהרי הוא ראוי לה **(ו)** מדקתני טהור מן המדרס בהזמנה בעלמא אלמא הזמנה מילתא היא: **ה"ג ל"ל נתתו וכריתו כדרכ חסדא**. כלומר למה לי תרוייהו תיסגי בכריתו לחודיה דהא איכא מעשה. ומשני כדרכ חסדא דלמר תרוייהו צעינן דכריתו אקראי בעלמא הוא דהו: **אזמניה ולא צר ציה**. הזמנה לאו מילתא היא צר ציה ולא אזמניה אקראי בעלמא הוא. ואציי פליג עליה דרב חסדא ואית ליה הזמנה מילתא היא הלכן אזמניה אע"ג דלא צר ציה **(ז)** ובריייתא נתנתו דוקא קאמר ולא צעי כריתו: **צר ציה אי אזמניה אין לא אזמניה לא**. דאקראי בעלמא נשם חי לכשימות יקבר צו: **דימוס**. נדבך של אבנים: **אסור**. אלמא הזמנה מילתא היא: **לא צריכא**. האי הוסיף אלא לאשמועינן דאע"ג דפנייה למת לאחר זמן מתוך הקבר הקבר אסור בהנאה משום הוסיף דה"ל הזמנה ומעשה דאי לא הוסיף שרי אי פנייה דה"ל כלר ציה ולא אזמניה: **אס היה מכירו**. לאותו דימוס: **לא יקבר צו**. אלמא הזמנה מילתא היא: **משום כבוד אביו**. יס לחוש אצל משום איסורי הנאה ליכא כגון אס חזנו לשם מת אחר מתחילה לא: **החולצ אבנים**. מן ההר לבנות בהן קבר לאביו ולא צנה הרי זה כו': **טוי לאריג מי איכא למ"ד**. אפי' אציי לא קאמר אלא בלארז דאריג חזי למת אצל טווה פשתן לארזג בגד למת לא אמר דתיהוי הזמנה: **קצר חדש**. השתא קס"ד אפילו זימנו למת: **לא הטיל לא**. ואע"ג דהומין: **ה"ה אע"ג**

דלא הטיל. וקצר חדש דקאמר כשאבדו לאדם חי או סתם לכשיטערך והאי דקאמר הטיל משום דצעי לאשמועינן דנפל תופס קצרו לאסורו אף ע"ג שפיניהו: **ולאפוקי דר"ש כו'**. במסכת אהלות (פט"ו בתוספתא ה"ו): **מוסר המסים**. גבו דדקה למתי מזהו או לעניים למתים והותרו מהן ייחוס לצורך מתים אחרים: **מוסר המס**. גבו לשם פלוני: **ליורשיו**. ליהנות מהן. אלמא הזמנה לאו מילתא היא: **אימא סיפא**. אדרמית לה מרישא סייעיה מסיפא: **לא יגע צנו**. כדמפרש טעמא לקמן: **דימוס**. צנין: **זילוף**. יין: **מתרן לטעמיה**. לאוקומי כולי תנאי כוותיה: **דלא חזי ליה**. שאינו צריך להוציא צו דהיינו מותר: **מספקא ליה**. הלכך בלא דעת יורשין לא יעשה דימוס דילמא לא תפס ומפקדת להו ליורשין: **לאו מילתא היא**. וטעמיהו דר"מ ורבי נתן לאו משום איסורי הנאה הוא אלא לפי שנתצוה המת עליהן כשגבו אותם בשמו: **ס"ק סבר**. מחיים אחליה לזילותיה וניחא ליה שיתצוה לאחר מיתתו להנחת יורשין: **מורקין צו כלים**. זורקין בגדיהם עליו יותר מן האורך מפני חיבתו ומחמת זערן מתכווין לאסור את כל ממונם עליו: **מזה על אחרים**. הרואין אותם להצילם וליטלן מעליו דאין השבת אצידה גדול מזה. אלמא הזמנה לאו מילתא היא דאי מילתא היא ליכא הנלה: **התם**

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

גמרינן משמשין במשמשין גמרינן

מעגלה ערופה כדאיתא בפ"צ דמסכת ע"ג (דף כט:

ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דלמר^(א) בהעור והרוטב (חולין דף קכב).

משמשין ממשמשין גמרינן לאפוקי עגלה ערופה דהיא גופה קדושה ואביי מ"ט לא גמר מעבודת כוכבים אמר לך מידי דאורחיה ממדי דאורחיה גמרינן לאפוקי עבודת כוכבים דלאו אורחא: (סימן כפ"ה נפשי"ה דחציב"א נכים"א דאומנ"א) מיתבי ^(א)כפה שהוא טמא מדרס ונתנתו לספר טהור מן המדרס אבל טמא ^(ב)(מגע מדרס) אימא ינתנתו וכרכתו למה לי נתנתו וכרכתו כדרב חסדא דאמר רב חסדא יֵהאי ^(ג)סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין וצר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אזמניה ולא צר ביה צר ביה ולא אזמניה שרי למיצר ביה פשיטי ולאביי דאמר ^(ד)הזמנה מילתא היא אזמניה אע"ג דלא צר ביה צר ביה אי אזמניה אין אי לא אזמניה לא ת"ש יִנפש שבנאו לשם חי מותר בהנאה הוסיף בו דימוס אחד לשם מת אסור בהנאה הכא במאי עסקינן יִדרמא ביה מת אי הכי מאי איריא הוסיף כי לא הוסיף נמי לא צריכא יֵאע"ג דפנייה אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא יֵאם היה מכירו חולצו ומותר ^(ה)ת"ש החוצב קבר לאביו והלך וקברו בקבר אחר הרי זה לא יקבר בו עולמית התם משום כבוד אביו הכי נמי מסתברא דקתני סיפא רבן שמעון בן גמליאל אומר אף החוצב אבנים לאביו והלך וקברו במקום אחר הרי זה לא יקבר בהן עולמית אי אמרת בשלמא משום כבוד אביו שפיר אלא אי אמרת משום הזמנה ^(ו)טווי לאריגה מי איכא למאן דאמר ת"ש קבר ^(ז)חדש מותר בהנאה הטיל בו נפל אסור בהנאה הטיל אין לא הטיל לא ה"ה דאע"ג דלא הטיל ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר ^(ח)אין לנפלים תפיסת הקבר קמ"ל ת"ש ^(ט)מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו הכא במאי עסקינן שגבו מחיים הא לא תני הכי דתנן ^(י)מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו ותני

משמשין ממשמשין **גמרינן**.^(א) מהיהו מת מזהו גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ"צ דמסכת ע"ג (דף כט:

ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דלמר^(א) בהעור והרוטב (חולין דף קכב). דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אסרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר"ת דאע"ג דאסור מדאורייתא הולכרו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כילד זולין (פסחים דף פה). הפיגול והותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עללי כהונה אע"ג דנלאו הכי איכא לאו דבל תותיר^(א): **נתנו** דלספר. תימה תקשה נמי לנאצי דנקט האורז דמשמע אצל ייחד לא והמ"ל הכא דליתא שינוי מעשה דהא אין כלי עולה מטומאתו אלא צשינו מעשה וכן ההיא דנפש שנאלו לשם חי והוסיף צו דימוס אחד לשם מת משמע דיחוד בלא הוסיף לא מהני מדפריך מניה לרבא ולאציי ניחא וכן מדנקט כים שעשאו להניח תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שיחדה לשיצה דפ' אלו עוברין (שם דף מה: ושם) וסדין שעשאו וילון דהקומץ רבה (מנחות דף כד: ושם) הני נמי דליתא שינוי מעשה מיהו קשה דל"כ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס ב| אי איכא שינוי מעשה ומההיא דהיו אביו ואמו מורקין צו כלים משמע דצוריקה בעלמא בלא שום מעשה מהני לאציי וז"ל דייחוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא א"כ נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר והא דנקט האורז לאו דוקא אלא משום דכותא דרבא דלפ"ה שרי: **מותר** המת ליורשיו. תימה אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ"ד ואי בגבו בגדים היאך יעשה דימוס לקברו הא אי אפשר לקנותו דאסור בהנאה כי ההיא אינטלא דמילתא דאפרסוה אמיתנא בפ' אלמנה ציצמות (דף סו:)

עדיפי מטווי לאריגה משום דחו למיקני בהו כל מילי: אע"פ עלה כיצד גבו למתים סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זהו מותר המת ליורשיו וליטעמך אימא סיפא ^(א)ר"מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו ^(ב)ר' נתן אומר יעשנו דימוס על קברו או זילוף לפני משתו אלא אביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה דכ"ע הזמנה מילתא היא ת"ק סבר דחזי ליה תפס דלא חזי ליה לא תפס ור"מ מספקא ליה אי תפס אי לא תפס הלכך לא יגע בהן עד שיבא אליהו ור' נתן פשיטא ליה דודאי תפס הלכך יעשה דימוס על קברו ורבא מתרץ לטעמיה לכ"ע הזמנה לאו מילתא היא תנא קמא סבר כי בזו ליה אחולי מחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל הלכך לא יגע בהן כו' ורבי נתן פשיטא ליה דלא מחיל הלכך יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני משתו ת"ש ^(א)היו אביו ואמו מורקין בו כלים מצוה על האחרים להצילן

מה.

נג א ב מיי פכ"ז מהל' כלים הלכה י:
גר א מיי פ"ד מהלכות תפילין הלכה ט סמג עשין כה טור שו"ע אורח סימן מב סעיף ג:
בה ד ה ו ז מיי פ"ד מהלכו אצל הלי"ע סמג עשין מד"ס כ טוש"ע יו"ד סימן שסד סעיף א:
גו ח מיי פ"ט מהלכות מתות עניים הלי"ח סמג עשין קסב טור שו"ע יו"ד סימן שטו סעיף א:
גז ט מיי פ"ד מהלכות אצל הלכה כג סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סימן שטו סעיף ג ונכרז אלפס עוד במור"ק פ"ג דף רנא. עוד ציצמות פ"ו דף כו:|:

רבינו חננאל (המשך)

תרוייהו אבל הא בלא הא לא מהני. במנחות פ"ג הקשו מהא דתנן במס' כלים פרק כ"ז סדין שהוא טמא מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגב מדרס אמר ר' יוסי וכו' באיהו מדרס נגע זה אלא אם נגע בו זב טמא מגב זב ושקלו וטרו ואמרו אלא מספא מודה ר' יוסי בב' סדינן המקופלין והמתין ועי' וישב הוב עליוהן העליקן טמא מדרס והתחתן טמא מדרס ומגע מדרס ש"מ כלי שאינו לא משכב ולא מושב ודרס עליו הוב טמא מדרס והיא טומאה (קלה) (וחמור) פי' טמא מדרס ומדרס שאם היה סדין טמא מדרס ומגע מדרס ועשאו וילון טהור מן המדרס ונשאהה טומאת מגב מדרס שנגעה בו: והא דאמר רב פפא אם היה מכירו להוואו דימוס דאוספיא לשם מת חולצו ומותר אותו נפש שבנאו לשם חי פשוט הוא: והא דאמר רשב"ג אף החוצב אבנים לקבר אביו וקברו במקום אחר לא יקבר בו עולמית. פריך רבא התם לאו משום דהזמנה מילתא היא אלא משום כבוד אביו ת"ש מותר המתים למתים מותר המת ליורשיו כיצד גבו למת סתם זהו מותר המתים למתים גבו למת זה זהו מותר המת ליורשיו ר"מ אומר לא יגע בהן עד שיבא אליהו ר' נתן אומר יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני משתו רבא מתרץ לה כולה לטעמיה ואמר כולי עולמית. פריך רבא התם לאו משום דהזמנה מילתא היא תנא קמא סבר זה המת זכה בהו בכולהו וכי מבזי ליה יורשין ומשוריה מידי מהני וזוי דבבו להו לחבריכין מחיל זילותא לגבייהו לפיכך אמר מותר המת ליורשיו ור"מ מספקא ליה אי מחיל אי לא מחיל לפיכך תני לא יגע בהן ר' נתן פשיטא ליה דלא

עין משפט ונר מצוה